

primjerima oslikava jednu vrlo humanu i pravednu sliku šerijata, drugačiju od zapadnjačke percepcije.

Posljednje poglavlje, pomalo nespretna naslova "Economy, taxes and property", ukratko ocrtava povijesni razvoj oporezivanja, kao i instituciju vakufa (*waqf*). Pokazuje i kako se moderne "islamske banke" nose s problemom poslovanja na rubu "lihvarstva", pri čemu se poštuje slovo, ali ne i duh zakona (328). U prekratkoj skici sustava zemljišnog poreza Vikør spominje "pravednu rentu" (*fair rent*), ali ne uvodi koncept "pravedne cijene" (*just price*) na kojemu se ova temelji. Iako pravedna cijena pripada obveznom pravu, kraći bi osvrt na nj u znatnoj mjeri olakšao razumijevanje razvoja i nastanka pravedne rente.

Between God and the Sultan izvrstan je udžbenik, premda kao samostalna knjiga nije prikladan za potpune početnike u islamskim studijima s obzirom na to da je povijesni kontekst sveden na apsolutni minimum. Vrlo bi koristan bio kratki opći pregled islamske povijesti, ali, kako je riječ o uvodu u povijest islamskog prava, zanemarivanje općeg povijesnog uvoda ne može se zamjeriti autoru. Stil i prezentacija sadržaja vrlo su moderni i razumljivi i vjerojatno odabrani kako bi olakšali svladavanje materije studentima. Korištenje modernih paralela i analogija govore tome u prilog, međutim Vikør ni u jednom trenutku ne skreće u popularno-znanstvene vode. Osim ponekih manjih nedostataka kao što su spomenuta abrogacija ili "pravedna cijena", ova je knjiga trenutno najbolji uvodni rad za povijest islamskog prava, te se može preporučiti svima koji se zanimaju za islamsko pravo i društvo.

Robert Kurelić

Franjo Šanjek, *Dominikanci i Hrvati: osam stoljeća zajedništva (13. – 21. stoljeće)*, Kršćanska sadašnjost – Dominikanska naklada Istina, Zagreb 2008., 402 str.

Dominikanski red (Bijeli fratri, Ordo fratrum praedicatorum) imao je u povijesti Crkve u Hrvata, ali jednako tako i u povijesti kulture, školstva i obrazovanja, iznimnu i višestruko potvrđenu ulogu. Knjiga akademika Franje Šanjeka "Dominikanci i Hrvati: osam stoljeća zajedništva" rezultat je autorova višedesetljetnog predanog rada na istraživanju brojnih sastavnica iz događanjima i prinosima prebogat prošlosti dominikanaca na hrvatskom tlu.

Djelo započinje uvodnim "Proslovom" akademika Luje Margetića (7) te – također uvodnim tekstom – o. Ivana Ike Mateljana, provincijala Hrvatske dominikanske provincije (9-10). Uvodni dio knjige (11-15) sažet je i pregledan osvrt na početke, ustroj i širenje Reda braće propovjednika u svijetu (posebice u doba srednjega vijeka), kao i na djelovanje dominikanaca na hrvatskim prostorima od osnutka prvih samostana dvadesetih godina XIII. stoljeća do najnovijeg vremena. Poglavlju je priložen i statistički pregled o brojčanom stanju dominikanaca (redovništva i samostana) u svijetu i u Hrvatskoj od 1217. do 1981. godine (15).

Prva od ukupno tri središnje cjeline knjige naslovljena je "Dominikanci na hrvatskom prostoru" (17-133). Cjelina započinje podrobnom raščlambom dolaska dominikanaca u Hrvatsku (djelovanje Pavla Dalmatinca te odluka Drugog općeg zbora dominikanaca u Bologni 1221., na temelju koje je započelo osnivanje samostana u Hrvatskom i Ugarskom Kraljevstvu). Pregledno se razmatraju početci djelovanja Reda dominikanaca u Istri (samostani u Novigradu, Poreču, Verudi i na Brijunima), zatim u Rijeci i duž Hrvatskoga primorja (prvi samostan utemeljen je u Pagu oko 1250. godine), pri čemu se veća pozornost poklanja povijesnom ra-

zvoju riječke dominikanske zajednice. Opsežno je i poglavlje o samostanima dominikanaca duž dalmatinske obale i na otocima. Najstariji dalmatinski dominikanski samostan zasigurno je onaj utemeljen u Dubrovniku (1225. god.) te se dubrovačkim dominikancima (posebice zaslužnicima poput Ivana Stojkovića, Petra Gučetića, Serafina Bunića, Donata Đorđića i dr.) posvećuje nešto više prostora. Uz osvrt na samostane u drugim gradovima (Zadar, Nin, Split, Stari Grad na Hvaru, Bol na Braču, Korčula, Kotor i dr.), ovdje se donose i statistički pregledi stanja dominikanskih samostana u Dalmaciji 1613./1614. godine te stanje Dalmatinske provincije prema podatcima iz 1706. godine. Slijede osvrti na dominikanske samostane u središnjoj Hrvatskoj (Modruš, Brinje, Gradišće kraj Bosiljeva) te na djelovanje dominikanaca u Zagrebu (od osnutka dominikanskog samostana sv. Nikole podno zagrebačke prvostolnice tridesetih godina XIII. stoljeća preko napuštanja Zagreba u XVI. stoljeću te povratka 1925./1927. godine, kada je podignut samostan sv. Dominika i kapela-svetište Kraljice sv. krunice u Željezničkoj koloniji na Borongaju). U završnom dijelu ovog poglavlja autor prikazuje i djelovanje dominikanskih samostana u Međurječju (Virovitica, Čazma, Marča), u Pokuplju i Pounju (Dubica, Bihać) te – naposljetku – u Bosni i Humu.

Unutar prve cjeline važan je i odjeljak o ustroju dominikanskih zajednica na hrvatskim prostorima (od XIII. do XX. stoljeća). Redom se predstavljaju Dalmatinska dominikanska provincija (1378./1380. – 1835.), Dubrovačka dominikanska kongregacija (1487. – 1835.), Hrvatska dominikanska kongregacija (1508. – 1587.), Dalmatinska dominikanska provincija (1835. – 1962.) i Hrvatska dominikanska provincija (1962.) te donosi popis njihovih provincijala i vikara.

U poglavlju o prinosima dominikanaca razvoju hrvatskoga školstva autor je istraživačko zanimanje posebno upravio na značaj Kažotičeve katedralne škole u Zagrebu (kao prvog višeg studija u Hrvata), na prijedlog Ivana Stojkovića o osnutku generalnog studija u Dubrovniku (1424. god.), na osnutak i djelovanje zadarskog generalnog studija (1495. god.) te na generalni i provincijski studij u Dubrovniku (1816. – 1967.). Slijedi osvrt na znamenite i građom bogate knjižnice dominikanskih samostana u Hrvatskoj (posebice se govori o knjižnici dubrovačkih dominikanaca) te na djelovanje “navjestitelja Božje riječi” – hrvatskih dominikanaca koji su slavu stekli propovijedanjem i govorništvom. Iznimna je i uloga naših Bijelih fratara u širenju ideje kršćanskoga jedinstva, što je ovdje potkrijepljeno primjerima iz životopisa Ivana Stojkovića, Andrije Jamometića, Klementa Ranjine i Jurja Križanića. Završni dio prve cjeline čine osvrti na dominikanski red i djelovanje inkvizicije u Hrvatskoj (posebice s obzirom na bosansko-humsku heterodoksiju), kao i na pastoralno djelovanje (u suvremeno doba) hrvatskih dominikanaca izvan domovine (misije u europskim zemljama i u SAD-u).

U drugoj cjelini (“Galerija hrvatskih dominikanaca”, 135-241) donosi se pregled života i djelovanja najslavnijih dominikanaca s hrvatskih prostora. Redom se obrađuju Pavao Dalmatinac (oko 1190. – 1255.), doktor i profesor kanonskog prava na sveučilištu u Bologni i autor “Rasprave između rimokatolika i bosanskog patarena”; bl. Augustin Kažotić (oko 1260./1265. – 1323.), biskup Zagreba i Lucere, prvi hrvatski blaženik i jedan od prvih teoloških pisaca s hrvatskih prostora; teološki pisac Martin Zadranin (XIII. – XIV. stoljeće); dubrovački dominikanac europskih obzorja i utjecaja Ivan Stojković (1392./1395. – 1443.); diplomat i zagovaratelj obnove Crkve Andrija Jamometić (1420./1430. – 1484.); učeni Benjamin Hrvat (XV. – XVI. stoljeće); duhovni pisac i propovjednik Klement Ranjina (1482. – 1559.); sudionik pacifikacije Yucatana Vinko Paletin (1508. – poslije 1571.); plodni spisatelj Ignacije Aquilski (1642. – 1715.);

historiograf Serafin Marija Crijević-Cerva (1686. – 1759.); domoljub, misionar i propovjednik Anđeo Miškov (1848. – 1922.) te spisatelj Hijacint Ante Bošković (1900. – 1947.).

Treća cjelina knjige ("Leksikon hrvatskih dominikanaca", 243-335) sadrži, abecedim slijedom, popis dominikanaca s hrvatskih prostora od XIII. stoljeća do suvremenog doba, a uz osnovne podatke navedena je i njihova sažeta biografija. Na kraju knjige nalaze se bibliografija najznačajnijih knjiga, studija i članaka o povijesti dominikanaca na hrvatskim prostorima (336-342), tabelarni kronološki pregled najvažnijih događanja iz povijesti Reda braće propovjednika u Hrvatskoj i u svijetu (345-361), sažetak na engleskom jeziku (362-367), pogovor iz pera autora knjige (368), kazalo osobnih imena (370-380), pojmovno kazalo (381-387) i kazalo etnonima i toponima (388-395), sadržaj (396-399), bilješka o autoru knjige (400-401) te izvadci iz recenzija akademika Augusta Kovačeca i akademika Nikše Stančića (402).

Knjiga "Dominikanci i Hrvati: osam stoljeća zajedništva" rezultat je, kako je naglašeno u uvodu ovoga prikaza, dugogodišnjeg autorova istraživanja povijesti Reda propovjednika na hrvatskim prostorima. Iz knjige je razvidna vjerska, propovjednička i kulturna uloga dominikanaca, kao i njihov utjecaj na šira društvena zbivanja. Djelo je pisano jasnim i pitkim stilom i zasigurno će pronaći put do najširega čitateljstva, a bogatstvom podataka koje donosi, kao i monografskim pristupom u obradi teme, bit će i često citirano u hrvatskoj historiografiji.

Lovorka Čoralić

Meri Kunčić, *Od pošasti sačuvaj nas. Utjecaj osmanske opasnosti i kužnih epidemija na ikonografiju zavjetnih slika. Primjer Splita i Trogira u XV. i XVI. stoljeću*, Srednja Europa, Zagreb 2008., 205 str.

U izdanju nakladničke kuće Srednja Europa iz Zagreba u travnju 2008. godine objavljena je knjiga povjesničarke Meri Kunčić *Od pošasti sačuvaj nas. Utjecaj osmanske opasnosti i kužnih epidemija na ikonografiju zavjetnih slika. Primjer Splita i Trogira u XV. i XVI. stoljeću*. Riječ je o knjizi koja predstavlja nastavak istraživanja započetih autoričinim magistarskim radom. Recenzenti knjige su Irena Benyovsky Latin i Ivan Jurković.

Autorica se bavi tumačenjem ikonografije zavjetnih slika na području srednjovjekovne Dalmacije s naglaskom na Split i Trogir u vrijeme osmanlijskih prodora i pojave *crne smrti*. Upozorava na nedovoljnu istraženost ikonografije u hrvatskoj historiografiji, kojom se, kroz interdisciplinarni pristup istraživanjima, zapadnoeuropski i američki povjesničari i povjesničari umjetnosti te antropolozi bave od sredine XX. stoljeća. Ipak, autorica naglašava da su takva istraživanja za područje Dalmacije donekle brojnija od onih koja se odnose na područje sjeverozapadne Hrvatske, i to zahvaljujući istraživanjima Krune Prijatelja, Ive Petriciolija, Radoslava Tomića, Anice Kisić, Zoraide Demori-Stančić i Ivane Prijatelj Pavičić.

Istraživanje navedene teme autorica je temeljila na pisanim i vizualnim izvorima. Od pisanih izvora koristila je gradske statute Splita i Trogira, zatim statute i matrikule (*matriculae*) komunalnih religioznih bratovština, pobožnu poeziju, laude i molitve, bilježničke spise te narativne izvore, poput kronika, u kojima se nalaze govori protiv Turaka, hagiografska djela i privatni dnevni. Autorica je na početku knjige dala pregledan opis primjera svake od navedene vrste pisanih izvora kojima se služila te je istaknula njihovu vjerodostojnost za istraživanje ikonografije povijesnih slika. Međutim, osobitu pozornost dala je statutima tih